

Az első magyar–spanyol kéttannyelvű érettségi előtt

A kéttannyelvű középiskolai képzés bár nem volt minden előzmény nélküli Magyarországon, az 1987-88. tanévben, az akkor kísérleti jelleggel indított ötéves képzési program mégis nagy jelentőségű változást indított el az addig hagyományos gimnáziumi oktatásban. A szakmai és a szülői közvélemény bizonyos fenntartásokat fogalmazott meg. Közülük a leglényegesebb: képesek lesznek-e a tanulók egy nyelvi előkészítő év után a tananyagot az érettségi vizsga követelményeinek megfelelő szinten, illetve a felsőoktatás felvételi vizsgáinak megkívánt mértékében elsajátítani az adott idegen nyelven.

Az óriási érdeklődés, a sokszoros túljelentkezés bebizonyította: a képzés tartalmában rejlő lehetőségek erősebbek a fenntartásoknál. A sokszoros túljelentkezésben szerepet játszhatott a szülők azon tapasztalata, hogy gyermekeik az általános iskolában a speciális tantervű (tagozatos) idegennyelvi osztályokban kiválogatott jó képességű tanulókkal járnak együtt, akiknek a tanulási motiváltsága erősebb, s nem korlátozódik csupán az idegen nyelv tanulására. Ezért a jelentkezők egy részénél az elsődleges cél a kéttannyelvű osztályba való felvétel volt, megelőzve a célnyelv és az iskolaválasztás szempontjait. Így tehát az új gimnáziumi képzési formában részesíthetők igen korlátozott száma, központi felvételi vizsga és az azzal járó lehetséges átírási rendszer a kétnyelvű iskolák között joggal sejtetett egy újfajta elitképzést.

A *Károlyi Mihály Gimnáziumban*, az akkor már egy tanéve működő, minden tekintetben új iskolában (épület, nevelőtestület, növendékek) 1988 szeptemberében indult meg a magyar–spanyol kéttannyelvű képzés s mint ilyen, az ország egyetlen gimnáziuma a mai napig, országos beiskolázással. Az évfolyam ebben a tanévben fejezi be tanulmányait, tesz érettségi vizsgát. Bizonyára nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a hazai spanyol nyelvoktatásnak tradíciói és feltételrendszere messze elmaradt más nyugati nyelvek hazai oktatásához képest. (Napjainkban a könyvesboltokban már válogathatunk a különböző hazai és külföldi kiadású nyelvkönyvek kínálatának széles választékából, de a kommunikatív nyelvtanítást segítő spanyol nyelvkönyvek választéka ma is igen szerény.)

Kollégáink ösztöndíjasként Spanyolországba utazhattak, ott választották ki a tankönyveket, amelyeket a spanyol oktatási minisztérium a tanulók számának megfelelő példányszámban rendelkezésünkre bocsátott, majd elkészítettük az előkészítő év és az I. évfolyam részletes képzési programját. Az ötéves teljes program részletes kidolgozása folyamatos feladatot jelentett, az eredeti tantervi koncepció megtartása mellett folyamatos korrekciókra is sor került az évek során. A nyelvi képzés területén az eredetileg bevezetett *Entre Nosotros I-III.* kötete és a gimnáziumi spanyol tankönyvek használata kiegészült a *Para empezar* és az *Esto Funciona* köteteivel, illetve ahogy lehetőségeink bővültek, a spanyolországi adományokkal gyarapított könyvtári területen, a civilizációs anyag bővebb választéka is jobban segítette a hatékonyságot.

Az előkészítő évben a nyelvoktatás célja az volt, hogy a tanulók a tanév végére megszerezzék azokat a nyelvi jártasságokat és készségeket, amelyek lehetővé teszik számukra az első évtől négy tantárgy spanyol nyelven történő tanulását. A heti 20 órás keretet úgy osztottuk fel, hogy a tanév folyamán heti 15 órában a nyelvkönyvekhez kapcsolódó tananyagot dolgozzák fel, 3 órában lexika központúan a nyelvtani ismereteket, 1 órában a 4 tanítandó szaktantárgy szókincsének receptív ismeretét és legalább közepes

szintű alkalmazását sajátítsák el, 1 órát pedig a folyamatos írásbeli ellenőrzésre fordítottunk.

A választott nyelvkönyvek a kommunikatív nyelvoktatásra alkalmasnak bizonyultak, szükségesnek tartottuk a nyelvtani anyaggal történő kiegészítést, ezért egy nyelvtani gyakorlókönyvet állítottunk össze. A tanulók beszédértésének fejlesztését célozta az anyanyelvi tanárok által vezetett társalgási órák beiktatása, az állandó hangosított anyag alkalmazása. A második félévben a tanulók sok nagy terjedelmű, bonyolult szókincsű szöveggel is megismerkedtek, amelyek előkészítésül szolgálhattak a szaktantárgyi órákon feldolgozandó anyagokhoz.

Beszédképességük és írásbeli kifejezőképességük a mindennapi élet témáiból igen jó szintet ért el. Nem volt lehetőség a nyelvtani helyesség teljes begyakoroltatására, de ennek ellenére a tanulók nyelvi érzékeléssel fejezték ki magukat, noha igyekeztek elkerülni a bonyolultabb mondatszerkesztést, a kötőmód használatát, vétettek a szépirodalmi nyelv szigorú szabályai ellen stb. Szóbeli és írásbeli megnyilatkozásaik alkalmával érezhető volt, hogy sok esetben automatikusan idegen nyelven gondolkodnak, nincs arra szükségük, hogy mondanivalójukat magyar nyelven fogalmazzák meg és utána azt fordítsák le spanyolra. A tanév végére a szaknyelv globális megértése is megfelelő szintű volt. A nyelvi kifejezés ilyen szintű elérését nagymértékben segítették a rendszeresen feladott és ellenőrzött memoriterek. A tanulók jelentős százalékánál kialakult az a szokás, hogy memoritert tanuljon, az órákon és otthon önállóan dolgozzon, 2–3 órát tudjon rendszeresen tanulni. Megszokták azt is, hogy az órákon állandóan interakcióban voltak tanáraikkal, anyanyelvi tanárokkal, a feladatok megoldásakor egymással. A kiscsoportos oktatás, a rendszeres mérés rászoktatta őket arra, hogy személyesen kell teljesíteniük, figyelnek rájuk. Mindezek helyes tanulási szokások kialakulásához vezettek. Az ellenőrzést és értékelést is megszokták, elfogadták. Nyelvtudásukon kívül ezek a helyesen alakított tanulási szokások alkalmassá tették őket arra, hogy az első évtől bizonyos tantárgyakat spanyol nyelven tanuljanak és egyéb tárgyakból is jól teljesítsenek.

Példaként: Az Amerika felfedezésének 500. évfordulója tiszteletére rendezett országos földrajzi vetélkedőn (Dombóvár, 1992. október 10-11.) 3 fős csoportunk a II. helyezés mellett elnyerte a magyarul legszebben beszélő csapatnak járó különdíjat is.

A Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem Országos Diákszemináriumán, amelyen 4 tanulónk vett részt pályázatával, az egyetemisták között az első díjas, a harmadik és a közönségszavazás díjazottja is a mi tanulónk lett.

Az előkészítő év végén a tanulók tudásszintjét írásban és szóban mérjük. Az első alkalommal végzett mérésben az iskola tanárain, lektorain, anyanyelvű vendégtanárokon kívül részt vettek az ELTE Spanyol Tanszékének tanárai és az OPI munkatársai is. A külső kontrollt elsősorban az iskola pedagógusai igényelték az esetleg szükséges korrekciók elvégzéséhez.

Az írásbeli részei:

- nyelvtani feladatlap
- olvasott szöveg értése
- hallás után értés
- fogalmazás

A szóbeli feleleteket a következő szempontok alapján értékeljük:

- beszédértés
- beszédképesség
- nyelvtani helyesség
- alkalmazott szókincs
- kiejtés, hangsúlyozás

A tanulók tudásszintjének értékelésénél megállapíthattuk, hogy évfolyamonként 3-4

tanuló azonnal megszerezhetné volna az államvizsga felsőfokát, 40-60 százalékuk a középfokot. Legjobb tudásszintje az 1988-ban kezdett két osztály tanulóinak volt, a következő évfolyamokon a tanulók kisebb százalékának volt az állami nyelvvizsga felső-, illetve középfokának megfelelő tudása. Értékelésünk meglehetősen szubjektív is lehet, illetve a helyi, iskolai gyakorlatnak megfelelően konzekvens, ugyanis 1989-ben egy olyan tanuló is sikeresen államvizsgázott, akit mi alig közepes tudásúnak ítéltünk meg, és nem javasoltuk volna, hogy nyelvvizsgára jelentkezzen. Az állami nyelvvizsgabizottság egy tagja úgy nyilatkozott, hogy igen jó volt a tudása, különösen a hallás utáni értését emelte ki.

A program indítás előtt elkészített tanterv 2000–2500 szó produktív szintű és 2000–2500 szó (elsősorban szakmai szókinccs) receptív szintű elsajátítását írja elő. Értékelhető mérési adataink nincsenek, de a tanári gyakorlat alapján nagy biztonsággal úgy becsüljük, hogy az eredetileg meghatározott mennyiségnél jóval többet sajátítanak el tanulóink (kb. 6000-6500) és ennek mintegy 50%-a receptív.

A nyelvi előkészítő év után a gimnáziumi oktatási program szerint folyik a képzés. A spanyolul tanított tárgyak: matematika, fizika, biológia, történelem (magyar történelem magyarul), földrajz (Magyarország földrajza magyarul).

Egy intenzív nyelvtanulási szakasz után lényeges súlyponti eltolódás következik be a tanulmányokban, és tantárgyspecifikusak a nyelvi képzés súlypontjai is. Előtérbe kerül a tanári magyarázat, a tananyag megértetése, a globális megértést követi a precíz nyelvi ismeretek alapos elsajátításának feladata. A nyelvórák száma csökken, az idegen nyelven tartott órák száma nő, a minőségi változást kezdetben a tanulók olyan ritmuszavarként élik meg, mintha nyelvileg nem fejlődnének, beszédképességük visszaesne. A tantárgyi mérések azt mutatják, hogy tanév végére nyelvileg nincs kommunikációs probléma sem szóban, sem írásban. A tantárgyak idegen nyelven történő tanulása olyan újabb erőfeszítéseket kíván a tanulóktól, amelyek eredménye csak később és folyamatosan érik be. Az pedig természetes, hogy a tantárgyi eredményességet a tantárgy iránti motiváció is erősen befolyásolja.

A spanyol, illetve spanyol nyelven tanított tantárgyak óraszámjai:

	Előkészítő	I.	II.	III.	IV. évf.
spanyol nyelv	20	5	5	5	5
matematika	s	4	3	3	3
fizika	z	2	2	3	2
biológia	ó	-	2	2	2
történelem	k	2	2	3	3
földrajz	i	2	3	-	-
	n				
	c				
	s				

A szaktantárgyak idegen nyelven történő tanulása nemcsak azért jelentős, mert a tárgyat a tanuló két nyelven is tudja egy bizonyos szinten, hanem mert az anyanyelvi tanárok magyarázatait, igen komoly elméleti fejtegetéseket, összefüggéseket meg tudja érteni anélkül, hogy a fordításhoz kellene folyamodnia. Ez szellemileg van olyan értékes, mintha tantárgyi anyagból tudna többet, az esetleges tantárgyi hiány az ilyen gondolkodási készséggel rendelkező tanulóknál rövid idő alatt pótolható.

Napjainkban, amikor már oldódnak, de még mindig fennállnak az érettségi vizsga és a felsőoktatási felvételi vizsga közötti illeszkedési zavarok, nehezen preferálható az a többletérték, amit a kétnyelvű oktatás „termel”.

A kétnyelvű érettségi vizsga a minősítési fokozattól függően az állami nyelvvizsga közép-, illetve felső fokának felel meg. Ezért eddig nem inspiráltuk tanulóinkat az állami

nyelvvizsga letételére az érettségi előtt. Helyette a Cervantes Intézet által szervezett nyelvvizsgára jelentkeztek, amelynek két fokozata van: a basico (alap) – nehézségi fokát tekintve meghaladja a magyar középfokú szintet – és a superior (felső) – letétele még felsőfokú végzettséggel sem könnyű feladat.

A IV. évfolyamos 59 tanuló nyelvvizsgái:

	Állami nyelvvizsga		DELE (Cervantes I.)	
	középfokú	felsőfokú	basico	superior
spanyol	10	23	23	3
			1992 novemberében folyamatban van	7
angol	15	1		
német	2	2		
orosz	4	2		
francia	1	-		
	<hr/> 32	<hr/> 38		

A spanyol nyelvvizsga megszerzésének motivációja kettős: már a gimnáziumi tanulmányok alatt munkavállalásra ad lehetőséget (1992 nyarán a III. évfolyamot végzett tanulók közül 16 fő dolgozott a nyelvtudásával, közülük 10 fő külföldön, közülük 2 fő Sevilában, a világkiállításon, illetve Barcelonában, az olimpián); a felsőoktatási intézményekbe jelentkezés az érettségi vizsga minősítésétől függetlenül plusz pontot jelent. Ez utóbbi feltehetően befolyásolja majd az érettségire jelentkezők számát is.

A kéttannyelvű oktatást igen eredményesnek ítéljük meg. Jól felkészült nevelőtestület folyamatos órai felkészüléssel, kellő empátiával és innovatív készséggel, az első tapasztalatok integrálásával sok értékkel fogja gazdagítani és még eredményesebbé tenni ezt a képzési formát.

LÉNÁRT ISTVÁN

Latintanítás a kéttannyelvű gimnáziumi tagozaton

„...a gymnasiumnak célja a szellemi tevékenységnek felébresztése, gyakorlása is, tehát valódi szellemi gymnastica, és nagynevű férfiak megegyező véleménye szerint nincs semmi, ami a szellemet annyira gyakorolná, mint a nyelvtanulás. Ez erős munkát is ad, mert sokoldalú figyelmet igényel... A szellemi tehetség arra való, hogy foglalkozzék s munkában fáradozzék, s fárasztó munka nélkül kiművelhető-e a szellem? E fárasztás nem megy a túlságba, s kimerülésig nem veszi igénybe a szellemi tehetségeket; sőt inkább edzi azokat, s folyton nagyobb és nagyobb munkálatok végzésére teszi alkalmasakká.” – írta iskolánk, a magyaróvári piarista gimnázium hajdani neves tanára, Drajkó Béla 1880-ban. (1)

Gondolatai nemcsak akkoriban, amikor elődeink heti 6–7 órában tanultak latint a gimnáziumban, hanem most is igen időszerűek. Iskolánk, amelyben az ország középiskolái közül elsőként indult meg 1987-ben a német–magyar kéttannyelvű oktatás, szép és ne-